

Stadse Waterhoentjes

Foto: René van Rossum

Resultaten van een eigen telroute

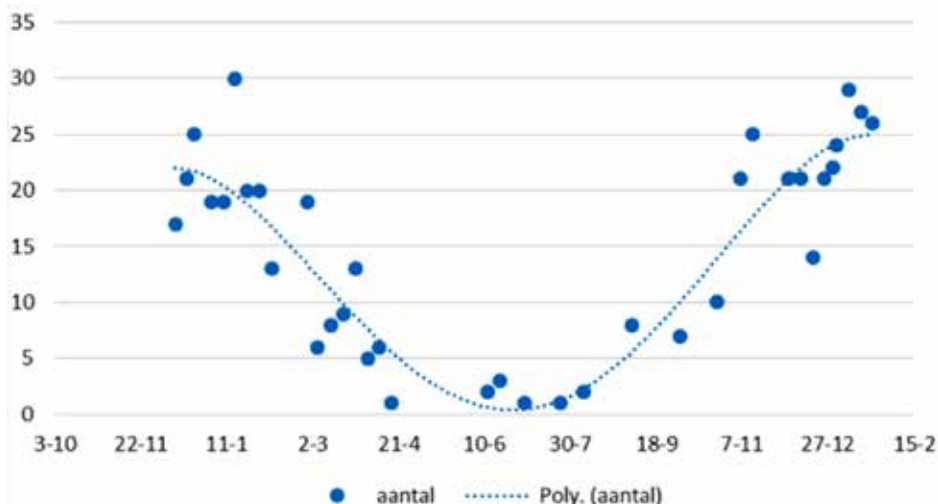
Eind 2013 werd de Oranje Lijst van broedvogels bekend gemaakt. De Oranje Lijst is een aanvulling op de meer bekende Rode Lijst en bedoeld om vroegtijdig te kunnen alarmeren wanneer er iets mis dreigt te gaan met vogels in Nederland. Op de Oranje Lijst staan eind 2013 22 soorten waaronder Buidelmees, Gekraagde roodstaart, Kluut en Wulp. Maar ook ogenschijnlijk heel algemene soorten als de Kievit, Kokmeeuw, Scholekster en Spreeuw. Schijn bedriegt: als er niets gebeurt, is het waarschijnlijk dat deze 22 soorten binnenkort op de Rode Lijst belanden. Een van soorten die op de Oranje Lijst staat is het 'oh zo bekende' Waterhoentje. Het is een van mijn lievelingssorten.

Ik heb het Waterhoentje leren waarderen toen mij bleek dat een deel van de Waterhoentjes trekvogels zijn. Ze trekken om honderden, zo niet duizenden, kilometers van hun broedgebied vandaan te overwinteren. Een stoer waterkippe vond ik het.

Helaas gaan de aantallen Waterhoen-

tjes al jaren achteruit, zowel van de broed- als wintervogels. Vooral van de doortrekkers en wintervogels nemen de aantallen de laatste 10 jaar meer dan 5% per jaar af. De aantallen variëren bovendien sterk per jaar. Na een koude winter kunnen reducties voorkomen van 50%. Door de MUS-telling

aantal Waterhoentjes langs Delft en Jan Gijzenvaart

(Meetnet Urbane Soorten) is bekend geworden dat de soort het in de stad wel minder slecht doet dan op het platteland.

Om nu een beetje gevoel te krijgen hoe het gaat met de aantallen Waterhoentjes bij mij in de buurt, bedacht ik een eigen telroute. Over de resultaten van deze telroute hieronder een verslag.

Voor zover ik kon achterhalen worden er door SOVON geen speciale telactiviteiten voor het Waterhoentje ondernomen. Ze worden natuurlijk meegenomen bij de MUS-telling, de tuinvogeltelling, de broedvogeltellingen en de midwintertelling. Echter dit zijn vaak momentopnamen, in een bepaalde periode van het jaar. Ik wilde graag weten hoe het ze het hele jaar door vergaat en hoe zich dat verhoudt tot de landelijke of provinciale trend. Mijn eigen telroute staat dus helemaal los van de georganiseerde tellingen.

De telroute moest aan een aantal eisen voldoen. Het moest een handige route zijn, waar ik niet veel (extra) moeite voor hoefde te doen. En een route waar ik met grote regelmaat langskwam, om

een goed beeld van de aantallen over het jaar te krijgen. Nu verzorg ik elke week een Fjordenpaard in Santpoort-Noord en daar ga ik vanuit Haarlem, meestal 's middags, met de fiets naar toe. Je kunt via verschillende routes, maar die langs de Delft en Jan Gijzenvaart leverde altijd wel wat Waterhoentjes op. Dus hier ontstond de nieuwe telroute.

De route start bij de Kunstijsbaan. Vanaf hier fiets ik naar het noorden langs de Delft, goed op mogelijke exemplaren lettend in en langs het water. Voorbij de atletiekbaan kunnen ze aan weerszijden van het fietspad zitten. Ter hoogte van de volkstuintjes fiets ik altijd even het bruggetje op. En dan rechtsomkeert langs de Jan Gijzenvaart tot aan het spoor Haarlem - Alkmaar. Ik neem geen verrekijker, noch telescoop mee. Ik moet ze met het blote oog kunnen zien en identificeren. Per fietstocht noteer ik datum, tijd en het totaal aantal getelde Waterhoentjes.

Ik ben eind november 2013 begonnen en fiets de telroute vrijwel wekelijks. De waargenomen aantallen staan hier-

WATERHOEN Foto: Mark Kessels

naast in de grafiek. Op basis van ruim een jaar tellen kun je natuurlijk nog geen wereldschokkende conclusies trekken, maar er vallen wel een aantal zaken op.

In december 2013 en januari 2014 telde ik gemiddeld ruim 21 exemplaren. In maart nemen de aantallen Waterhoentjes snel af en na half april zijn ze plotseling helemaal 'verdwenen'. Vanaf begin september beginnen ze langzaam weer op te duiken, tot ze begin november weer de aantallen van de winter ervoor halen.

Wat direct opvalt in de grafiek is de grote variatie tussen de winter en de zomer. En dat de aantallen deze winter iets hoger lijken dan de afgelopen winter, maar dat kan ook omdat ik nu meer gefocust ben dan toen ik net begon. De locatie met de meeste Waterhoentjes is voor beide winters verschillend. Waar winter 2013-14 een hele groep op de weilanden ten noorden van de Jan Gijzenvaart zat, zie ik nu meer losse individuen, paartjes en drietallen langs de Delft. Vooral op de grasvelden langs de Lodewijk van Deijssellaan zijn ze gemakkelijk te zien. Op de weilanden langs de Jan Gijzenvaart foerageert de afgelopen maanden een flinke groep (Canadese) ganzen, misschien zijn ze daar niet zo weg van.

In de zomer was ik al blij als ik er eentje zag. Waar worden de lage aantallen in de zomer door veroorzaakt? Deels komt het omdat je ze gewoon niet ziet in de hoge begroeiing. De lisdodde en het riet staan manshoog langs en in het water; de bermen staan vol kniehoog gras en kruiden. Het blad aan de bomen belemmert bovendien het zicht op de sloot en de weilanden ten westen van het fietspad langs de Delft. In de winter daarentegen zijn ze door de lage begroeiing en kale bomen veel gemakkelijker te zien. Ze lijken dan ook veel minder schuw.

's Zomers heb ik nooit paartjes met kleine pullen gezien, wel al grote juvenielen, vooral wat later in het seizoen. Volgens de, in 2010 uitgekomen, Atlas van de Noord-Hollandse broedvogels komen Waterhoentjes in alle blokken in en rond Haarlem voor. Ik verwacht daarom dat ze wel degelijk langs de Delft zullen broeden. Vooral in de oevervegetatie langs de randweg zitten ze veilig en goed beschermd. De oevers van de Jan Gijzenvaart worden jaarrond kort gegeten. Daar zitten ze in de zomer dan ook nauwelijks.

De hoge aantallen in de winter bestaan niet alleen uit de standvogels die er gebroed hebben. Zeer waarschijnlijk worden ze, in zachte winters, aangevuld met of vervangen door broedvogels uit Denemarken, Scandinavië, Noord-Duitsland en misschien zelfs Oost-Europa. 's Winters verzamelen de Waterhoentjes zich ook meer in groepen en mengen zich wel met Meerkoeten, waarvan ze duidelijk verschillen door hun kleinere formaat en opwippende staart. Dit soort groepen zie je als je over de randweg N208 vanuit het noorden richting Haarlem rijdt; op de kopse kanten van de weilanden net ten noorden van de Jan Gijzenvaart.

Van één jaar tellen krijg je al zo'n bijzonder beeld van zo maar wat Waterhoentjes op zo maar een fietsroute. En hoe eenvoudig kan het zijn. Ik heb er in ieder geval een extra reden bij om nog jaren voor het paard te blijven zorgen. En ik ga komend broedseizoen nog beter opletten of er niet toch jonge gezinnen zijn, goed verborgen tussen het groen.

■ *Andrea Bloem*